

quamvis adversarium, *Cursus Theol. p. 8. disp. 4. q. 3. art. 2. n. 13.* quod praxis aliqua sit recepta sub obligatione, ex eo etiam colligi potest, si res, in se ardua, constanter observetur, & non observantia timoratis scandalum pariat: atqui hæc conveniunt in hanc praxin, non minus, quam in illam aliam praxin confitendi secundò ante communionem, si cui de novo peccatum grave aliquod incidat: ergo.

Noto hæc, Caramuelem confundere omissionem alicujus rei, & praxin aliquam faciendi: Ex eo, quod aliquid præcisè non fiat, utique non sequitur obligatio id non faciendi: e. g. ex eo, quod festum Immaculate Conceptionis B. virginis per plura sæcula non fuerit celebratum, utique non sequitur obligatio illud non celebrandi: at ex praxi recepta sub obligatione, qualis e. g. est praxis abstinendi à lacticiis, obligatio oritur, ex propositione 32. ab Alexandro VII. damnata: & sic in plurimis aliis. Ad 2. confir. neg. conseq. Praxis confitendi venialia, non est universalis: & ab omnibus docetur, atque ab omnibus scitur, ea peccata tantum exponi in confessione, ex perfectione spontanea, non ex obligatione; hinc multi de his non sunt valde solliciti, maxime de exponendis omnibus; cum tamen omnia deberent exponi, si praxis obligationem probaret.

697. Dices 3. Videtur etiam esse praxis confitendi peccata positivè dubia: & tamen ista non debent exponi: ergo. Resp. de hac praxi confitendi peccata positivè dubia non ita constat, ut observat etiam Sanchez l. 1. moral. seu in decal. c. 10. n. 76. certè videntur multi in hoc casu dubium deposuisse, maxime qui defendunt, quemlibet posse licitè sequi, sententias minus tutas, & minus probabiles. Et sanè, si (ut videntur quidam supponere: qua veritate viderint ipsi) si, inquam, possum in casu peccati positivè dubii prudenter judicare, menon peccasse, adeoque me esse in statu gratiæ, est magna disparitas inter positivè, & negativè dubitantem de peccatis. Quidquid autem de hoc sit (neque enim decidere volo, ad quid in dubio positivè de peccatis commissis, vel necdum expositis teneamur) certum est, neminem posse omittere confessionem peccatorum etiam positivè dubiorum, nisi prius prudenter deponat dubium, si non speculativum, saltem practicum de licentia illius omissionis. An autem quis in eo casu possit prudenter deponere hoc dubium, quæstio esse potest.

Equidem scio, complures, præsertim recentiores, asserere, peccata positivè dubia non esse materiam necessariam confessionis: at, quando minor, vel æqualis tantum probabilitas est pro non existentia peccati, hæc sententia non est adeò certa, ut aliqui volunt. Negat eam Cardenas in p. 2. *crisis Theol. disp. 40. c. 7. n. 307.* sub conditione quidem, quod peccata dubia sint exponenda, quam conditionem tamen postea purificat p. 3. *disp. 74. c. 2. Munita Stimulo 4.*

n. 15. & *stimulo 8. n. 102. Salas in 1. 2. tract. 8. disp. unica. sec. 5. n. 60. P. Thyrsus tom. 3. selectar. disp. 40. sec. 2. & sec. 6. Gormaz de sacram. penit. n. 160. Schilldere etiam tract. 6. c. 5. n. 42.* dum adstruit obligationem confitendi peccata dubia, non facit ullum discrimen inter peccata negativè, & positivè dubia: & *tract. 2. c. 9. n. 122.* ab onere confitendi tantum excipit positivè judicantem, se non peccasse, non verò dubitantem.

698. Ratio horum auctorum est; quia in tali casu non videtur, posse absolutè, & prudenter judicari, peccatum non esse commissum; ex quo enim motivo reflexo id facies; cum motiva directæ tantum causent æquilibrium? an ideo, ut non tenearis confiteri? at non videtur, quomodo ex hoc motivo prudenter id possis judicare, & quidem prudentià, non carnis, sed spiritus: si autem id judicare non potes, manet lex peccata dubia confitendi in possessione. Nec dicas, stante æquali utrinque probabilitate, non teneri te ad observationem legis; nam. Resp. si esset æqualis probabilitas immediatè de existentia legis confessionis, aut de licentia omissionis eorum peccatorum in confessione, posset concedi, te ad eorum peccatorum confessionem non teneri: at in hoc casu est tantum æqualis probabilitas de aliquo remoto, scilicet de existentia, & non existentia peccati: obligatio autem confitendi peccata absolutè dubia videtur plurimis certa, & indubia, ut Sanchezio l. 1. in decalog. c. 10. n. 66. Lugoni de penit. disp. 16. n. 74. Gormaz de sacram. penit. n. 166.

699. Quare videtur, neque deponi posse prudenter dubium practicum, neque prudenter posse affirmari, hic, & nunc, non obligare præceptum confitendi. (Sic in simili, licet multis sit valde probabile, requiri ad consecrationem calicis tantum priora verba: *Hic est calix sanguinis mei*; quia tamen agitur de valore sacramenti, & ad hunc debet adhiberi materia certa, vel tutior, si potest haberi, non est bona illatio: Probabiliter sufficiunt ea verba: ergo probabiliter possunt adhiberi: & sic neque ista illatio est bona: Probabile est, peccatum non esse commissum: ergo probabile est, id non debere in confessione exponi. Adde, quod talis homo videatur etiam debere, ante suspensionem SS. Eucharistiæ, saltem de eo peccato conteri, adeoque id confiteri, ex n. 679. alias enim videretur, & æquali periculo exponere fructum sacramenti, consequenter non minus peccare in ejus reverentiam, quam is, qui non eliceret contritionem de peccato negativè dubio.

700. Ad hoc ultimum reponunt auctores oppositi, non debere hominem in eo casu conteri, nec exponere se hic majori periculo irreverentiæ, seu peccati, quam in aliis casibus, ubi agitur de obligatione legis, à qua tamen æqualis probabilitas exulare videtur: nec teneri aliquem ad procurandum fructum sacramenti, nisi ita, ut prudenter judi-

judicet, sacramentum fore fructuosum. At reclamant quidam, non sufficere, ut tantum quis prudenter judicet, probabile esse, quod sacramentum sit futurum fructuosum; cum aliàs nimio adhuc periculo exponeretur fructus sacramenti: adeoque requiri, ut absolutè judicetur, sacramentum fore fructuosum. Sed, quomodo hoc possit in hoc casu absolutè judicari, non est facile percipibile, nisi quis etiam possit prudenter absolutè judicare, se non peccasse, ut patet expendenti: an autem istud possit absolutè prudenter judicare talis dubitans, de hoc mox aliquid dicemus.

Itaque aliqui respondent, talem hominem prudenter judicare posse, non tantum per propositionem modalem, quod probabile sit, sed absolutè, quod verum sit, se non peccasse: quod tamen mihi semper visum est valdè durum, & præsertim non admittendum, quando minor est probabilitas pro negatione peccati, ut dixi *tract. de act. hum. n. 387.* certè Suarez in 1. 2. tr. 2. disp. 10. sec. 1. n. 5. & Layman l. 1. tr. 1. c. 5. n. 5. & l. 2. tr. 1. c. 10. n. 3. ac plures alii, id negant: imò neque ausim id asserere, quando utrinque est æqualis probabilitas.

701. Si autem aliis hoc prudenter fieri posse bona fide videatur, me hic, & nunc non oppono; quia hac in quæstione de peccatis positivè dubiis nihil decidere volo. Id tantum adverte, quod auctores, qui asserunt, peccata positivè, vel etiam negativè dubia, non debere in confessione exponi, videntur, quandoque abuti principiis probabilissimi, & e. g. ex probabilitate de eo, quod peccatum non sit commissum, statim inferre probabilitatem de eo, quod non detur obligatio confitendi (quæ illatio etiam est Lugonis de penit. disp. 16. sec. 2. n. 58.) cum tamen ista sint inter se valde diversa. Alii autem se fundant in eo, quod quis cuique opinioni probabili possit prudenter assentiri ut veræ (in quo se etiam fundat La Croix l. 6. p. 2. n. 600. & 610.) quod tamen fundamentum eorum etiam nullo modo est satis firmum, ut *num. præced.* est observatum. Quod si tamen notabiliter probabilius sit, peccatum non fuisse commissum, equidem facile dabo, prudenter judicari posse, peccatum non fuisse commissum; adeoque talem hominem posse prudenter se eximere ab onere confessionis.

702. Dices. Si non tenemur confiteri peccata positivè dubia, tunc adhuc minus tenemur, confiteri peccata negativè dubia: sed non tenemur, confiteri peccata positivè dubia: ergo adhuc minus tenemur confiteri peccata negativè dubia. prob. ma. si non tenemur conteri in dubio positivo, in quo possumus probabiliter judicare, nos peccasse, minus tenemur, confiteri in dubio negativo, in quo non possumus istud judicare: sed prius est verum: ergo & posterius. Resp. minorem à me non esse absolutè admittam: qui illam admittunt, neg. ma. ad prob. neg. ma. quia eo ipso etiam, ut dicunt cum La Croix l. 6. p. 2. n. 600. & n.

610. possumus judicare, nos non peccasse; nam, ut ajunt, si possumus absolutè judicare ex ratione probabili, nos peccasse, possumus, ex ratione æqualiter probabili in oppositum, etiam absolutè judicare, nos non peccasse: atqui, si possumus prudenter judicare, nos non peccasse, possumus nos eximere à lege confessionis: quod non possumus in dubio negativo, quando non possumus absolutum, & prudens judicium ferre: ita illi: de cuius tamen responsionis veritate viderint ipsi. Equidem ex suppositione, quod possumus, judicare in tali casu, nos peccasse, videtur sequi, quod etiam possumus judicare, nos non peccasse: sed, si rationes omnes sunt prioris æquales, puto, quod neutrum possumus prudenter absolutè judicare. vide n. 700.

ARTICULUS XI.

Solvuntur reliquæ Objectiones.

703. **O**B. ulterius 3. Tridentinum *sess. 14. c. 5.* ita habet: *Ex his colligitur, oportere à penitentibus, omnia peccata mortalia, quorum, post diligentem sui discussionem, conscientiam habent, in confessione recenseri: sed peccati dubii non habetur conscientia: ergo hoc non debet recenseri. prob. min. conscientia significat noticiam certam ex C. Quoniam. 20. seu finali. de prescriptionibus: ubi de præscribere volente dicitur: in nulla temporis parte rei habet conscientiam alienam: ubi auctores communiter conscientiam pro noticiâ certâ accipiunt: idemque tradit S. Thomas 2. p. q. 79. a. 13. incorp. sic scribens: Conscientia enim secundum proprietatem vocabuli importat ordinem scientiæ ad aliquid; nam conscientia dicitur cum alio scientia: rursus S. Bernardus, vel quisquis est auctor libri de interiori domo c. 11. ait: Conscientia est cordis scientia: ergo.*

Nec dicas, peccatum haberi saltem in conscientia ut dubium; nam, ut advertit Viva *cur. Theol. p. 8. disp. 4. q. 3. a. 2. n. 15.* Concilium non dicit: *ut habent in conscientia: sed: habent conscientiam.* Confirm. Idem Concilium *sess. 13. c. 7.* ait: *Ut nullus, sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione, ad sacram Eucharistiæ accedere debeat: atqui dubius non est sibi conscius; est enim inauditum, ait Cardenas in *crisis Theol. p. 2. disp. 46. c. 5. n. 270.* quod vox conscius dicatur de eo, qui dubitat: ergo. Resp. neg. min. ad prob. diff. ant. conscientia in aliquibus casibus significat noticiam certam, om. vel conc. ant. ubique, & universaliter. neg. ant. & conseq.*

704. Inprimis etiam vox scientia non semper significat noticiam certam; quia in communi usu loquendi dicimus, nos ea scire, quæ de aliis audivimus, quamvis ea mi-

nimè certè sciamus: imò quamvis aliquando talibus narratis necdum absolutam fidem præberimus; sed adhuc dubitemus. Quo in casu illud scire tantum significat, nos aliquid ea de re audivisse, & rationes habere suspicandi: id quod saltem sæpe contingit: ergo idem dici potest in nostro casu. Quin ipsa jura civilia dicunt; dubitantem scire: certè L. 25. §. 7. ff. de hereditatis petitione dicitur quivis post motam controversiam... scire, rem ad se non pertinere posse. imò quomodo universaliter hoc tantum præsumi potest, nisi per scire intelligatur dubitare?

Jam vocem conscientia, certum est, sumi quandoque pro notitia non certa, sed tantum probabili, imò etiam pro dubia, & scrupulosa, ut sumitur C. Inquisitioni. 44. de sententia excommunicacionis. ubi distinguitur inter conscientiam certam, probabilem, & levem. Communissima etiam est divisio conscientia in certam, probabilem, dubiam, erroneam, scrupulosam: quin etiam, an in ipso C. Quoniam. in objectione adducto, vox conscientia sumatur pro notitia certa, merito dubitari potest, ut dictum tract. de justit. n. 369.

705. Quare, ut recentior quidam re-
dè ait, est incredibile, quòd Concilium hunc terminum conscientia non accepit in eo sensu, in quo communissimè tunc à Theologis (addo Pontificibus, & Jurisconsultis) accipiebatur: & in quo etiam idem Concilium locutum esse, communissimè postea Theologi senserunt, scilicet, pro conscientia etiam dubia, seu gravi remorsu conscientia; præsertim, cum præcipua intentio Tridentini ibi fuerit, tantum ostendere, quòd confessio non sit impossibilis, uti hæretici calumniabantur, idque voluerit Concilium monstrare ex eo, quòd non debeamus peccata, quorum obliti sumus, exponere, sed tantum, quorum conscientiam, id est, remorsum habemus: ad quam intentionem profus etiam sufficiebat acceptio vocis conscientia, qua communissimè tunc temporis Theologi utebantur.

Ad prob. jam est responsum, scilicet, aliquando, non autem semper, vocem conscientia significare certam notitiam, quamvis valde dubium sit, an S. Thomas, aut S. Bernardus, in citatis textibus scientiam strictè dictam intelligant. Certè Angelicus ibi tantum probare intendit, conscientiam esse actum, non verò potentiam: atqui etiam dubium est actus, & quidem, si est dubium de peccato commisso, est actus remordens, qualem etiam esse conscientiam ibi docet S. Doctor.

706. Ad confirm. neg. min. cum Gormaz. de sacram. penitent. n. 159. Conscius idem significat, ac habens conscientiam, ut colligitur ex ipso Concilio, quod ista tantquam synonyma accipit; nam ead. sess. can. 21. ait, sine confessione non debere ad SS. Eucharistiam accedere, quos conscientia peccati mortalis gravat: adeoque per eam

vocem conscientia potest etiam significari habens conscientiam dubiam. Certè est usus frequens dicendi, quòd ille sic male sibi conscius, qui habet rationabilem causam dubitandi de malefacto à se commisso, & hinc etiam, si quis absolutè dicat: Nihil mali mihi conscius sum: intelligitur communitè, quòd neque habeat rationabilem remorsum de malefacto à se admissio.

Rursus, ut recentior quidam ait, si consilia agitentur, de prodenda hostibus urbe, vel interficiendo rege, & alicui prudens hac de re dubium moveretur, certè talis jam diceretur conscius: & si res postea innovesceret, certè non audiretur, si excusare se vellet, quòd ideo nihil indicaverit; eoquòd non fuerit conscius. Unde, licet hæc dictio conscius aliquando sumatur strictius, tamen etiam aliquando, imò sæpe sumitur latius, sicut vox scientia: & has voces conscientia, & conscius, in latiore significatione hinc Concilium accepisse, vel ex eo credibilissimum sit, quòd ad intentionem Concilii (de qua n. 705.) sufficientissima fuerit ea harum vocum acceptio, & quòd eam definitionem Concilii omnes paulò antiquiores auctores ita intellexerint; & recentiores etiam plurimi adhuc ita intelligent.

707. Dices 1. Si concilium intelligit tantum conscientiam genericè acceptam, adeoque etiam dubiam, tunc etiam intelligit scrupulosam, & positivè dubiam: ergo debent etiam peccata, de quibus habetur, aut scrupulus, aut dubium positum, exponi: sed sic ista sententia reddit homines obnoxios infinitis scrupulis: ergo non est admitenda. Resp. om. ant. diff. conf. nisi possit prudenter ea conscientia deponi. conc. conf. si possit deponi. neg. conf. atque etiam subsumptum: quod attinet ad peccata positivè dubia, jam sufficienter dictum est à n. 697.

Quod ad scrupulos spectat, utique scrupulosi conscientiam suam perturbatam, judicio confessarii prudentis, non tantum possunt, sed tenentur deponere, hoc est, debent judicare, se non peccasse: vel, si intellectum eousque pervincere nequeunt, debent saltem judicare, se in his circumstantiis non teneri ad confessionem; nam utique dantur cause excusantes à confessione etiam peccatorum certorum: adeoque multò magis excusantes à confessione dubiorum: & ab istorum confessione utique excusat ipsam periculum incidendi in gravissima mala, qualia afferunt scrupuli, ut observat Cardenas in crisi Theol. p. 3. disp. 74. c. 5. n. 51. & 52. Non autem datur similis ratio ita deponendi conscientiam de peccatis verè negativè dubiis, sive intelligatur conscientia de eorum commissione, sive de obligatione ea confitendi, id quòd hucusque probavimus.

708. Unde nullatenus est verum, quod supra memoratus recentior adversarius asserit, nempe nostram sententiam, innumeris, & intricatissimis scrupulis, esse obnoxiam,

am, idque experientiam testari, ut non facile possit negari. Audiat Victoriam in summa sacram. de confess. n. 130. hic enim, licet patronus nostræ sententia sit, tamen de scrupulis ait: Isti, qui sic consistunt, infamant sacramenta, & reddunt ea odiosa: satis est confiteri peccata certa, & dubia, sed non de scrupulis, qui sunt veri scrupuli. Audiat Thomam Sanchez l. 1. in decalog. c. 10. n. 78. ita scribentem: Nec hæc obligatio anxietates parit; cum ea non consurgat ex dubiis vanis, quos scrupulos vocant, sed ex dubio consensu rationi. Credo equidem, quòd à SS. Thoma, Bonaventura, Antonino, item ab Alenii, Cajetano, Victoria, Suarezio, Lugone, & similibus viris magnis, potuerint fideles habere in confessione auxilium, & congruam directionem, nec expectare deberint per tot centenos annos, donec nasceretur Caramuel: ante quem non fait totus mundus scrupulis plenus, quamvis ejus sententia, de licentia omittendi peccata negativè dubia, nondum viguerit.

709. Dices 2. Concilium sess. 14. c. 5. de confessione sic ait: Itaque, dum omnia, qua memoria occurrunt, peccata, Christi fideles confiteri student, procul dubio omnia Divina misericordia ignoscenda exponunt, & paulò inferius: Confiteatur enim, nihil aliud in Ecclesia à penitentibus exigi, quam, ut postquam quisque diligentius se excusserit, & conscientia sua sinus omnes, & latebras, exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum, & Deum suum, mortaliter offensisse meminerit: atqui dubius de peccato, vel de ejus gravitate, non meminit, se DEUM mortaliter offensisse: ergo.

Prob. min. Meminisse significat firmum saltem judicium de eo, quòd res fuerit; neque enim, qui dubitat, potest dicere: Memini, me turpi delectationi consensisse, blasphemasse &c. ergo. Confirm. 1. Qui meminit, se recitasse officium canonicum, aut solvisse debitum &c. non tenetur iterum recitare, aut solvere: atqui tenetur, qui dubitat: ergo aliud est meminisse, aliud dubitare. Confirm. 2. Juxta Platonem meminisse est quoddam scire: ergo dubitans non meminit.

710. Resp. conc. textibus, neg. mi. subsumptam: quis enim dicat, quòd, si examinantem suam conscientiam, incidant dubia peccata, ista memoria non occurrant? hoc esset terminus auferre communem significationem, et ait Cardenas in crisi Theol. p. 2. disp. 46. c. 2. n. 165. cum igitur Concilium per meminisse intelligat memoriæ occurrere, etiam talis, conscientiam suam examinans, meminit peccatorum dubiorum, seu meminit talium actionum, aut cogitationum, quæ ansam dant, prudenter dubitandi, an non DEUM graviter offenderit: & hanc esse mentem Concilii, patet; tum ex eo, quòd auctores communissimè illud ita explicent; tum ex Concilii intentione, ex

qua potius, quam præcisè ex aliquo modo ambigua voce, debet ejus mens colligi.

Fuit autem (ut jam dictum n. 705.) intentio Concilii refutare hæreticos, qui calumniabantur, confessionem esse carnificinam conscientiarum, & ideo impoibilem; eoquòd non possint omnia peccata exponi, propter labilem hominum memoriæ, & frequentem eorum oblivionem: cui calumniae occurrit Concilium, definiendo, quòd illa tantum peccata debeamus confiteri, quæ post diligens examen memoriæ occurrunt: non autem ea, quorum obliti fuimus (& supponitur hic, quòd quis dubiorum suorum non sit oblitus) unde Concilium requirit tantum illam memoriæ, quam sectarii calumniabantur, non requirit ab Ecclesia: hæc autem est illa, sine qua impossibile esset, peccata exponere: possibile autem est, peccata exponere, quamvis non recordemur, nos certè ea fecisse, modò incidat nobis prudens de illis dubium: ergo.

711. Idem alii dicunt, quando minorum sic distinguunt. Dubius non meminit memoriæ certæ, aut probabiliter judicativæ, conc. mi. non meminit memoriæ prudenter dubitante, seu conscientiam graviter mordente. neg. mi. & consq. Alii adhuc aliter distinguunt. Dubius non meminit rectè, se peccasse. conc. mi. non meminit retinè, se prudenter dubitare, an non peccaverit. neg. mi. & consq. & utraque distinctio est conlona intentioni Concilii. ad prob. diff. ant. meminisse significat firmum judicium, si tantum sumatur pro memoriæ occurrere. neg. ant. si aliter sumatur. om. ant. & neg. conf.

Ad 1. confir. diff. ma. qui meminit, se officium canonicum recitasse, aut debitum solvisse, memoriæ directæ, & certæ, non tenetur, id iterum recitare, aut istud iterum solvere. conc. ma. qui tantum meminit memoriæ reflexæ, aut dubitante. neg. ma. & conc. mi. sub eadem diff. conc. vel neg. conf. non enim ad deobligandum ab obligatione certa, sufficit solutio dubia, adeoque neque memoria dubitans de solutione facta, vel officio recitato: sed debet esse memoria directæ, & certæ; nam neque probabilis in omnibus casibus sufficit, quamvis de DEI benignitate aliquando præsumendum sit, eum probabiliter solutione contentum fore.

Ad 2. confir. neg. ant. universaliter sumptum; neque etiam Plato dicit, omnem memoriæ esse scientiam: sed ad summum dicit, omnem scientiam esse aliquam memoriæ: sicut quidem omnis homo est aliquid animal: non tamen omne animal est homo. Scilicet Plato in Phadone, sive de anima, ante medium vult, nos jam habere scientias, antequam nascamur: dein juxta ipsum rerum iterum obliviscimur: postea autem, dum eas iterum discimus, recordamur: & hinc ait: Quòd discere nihil aliud sit nobis, quam recordari. & inferius: Ipsa disciplina recordatio est; unde Plato tantum vult, quòd nostræ scientia sint aliqua reminiscencia, seu memoria: non autem

tem vult, quod omnis memoria qualiscunque debeat esse scientifica. Multo minus autem Concilium Tridentinum suam definitionem alligavit modo loquendi Platónico; unde etiam om. ant. neg. conseq.

712. Ob. 4. Quia Concilium Tridentinum non meminit circumstantiarum aggravantium, nos supra n. 630. intulimus, eas non debere in confessione exponi: sed neque Concilium meminit peccatorum dubiorum: ergo neque ista debent exponi. Resp. 1. Si etiam staret tanta auctoritas, & tam universalis praxis Ecclesiae, pro ea obligatione, non fuisset ausus eam negare: at res longe aliter ibi se habet. 2. Si Concilium etiam expresse loqueretur de peccatis certis, & tamen alium sileret de dubiis, sicut expresse loquitur de circumstantiis specificis peccatorum, & alium tacet de circumstantiis aggravantibus, facilius expungi possent peccata dubia.

At Concilium nihil dicit de peccatis certis: sed tantum loquitur de peccatis, quorum quis habet conscientiam, seu, ut Suarez, & alii complures, exponunt, quae sunt in conscientia: atqui esse in conscientia convenit etiam peccatis dubiis, ut supra probatum est. Communissima insuper auctoritas, & praxis Ecclesiae per peccata intelligit certa, & dubia. Non autem per peccata intelliguntur circumstantiae; quia alias superflue Concilium Tridentinum his addidisset circumstantias specificas: minus autem per circumstantias specificas intelliguntur tantum aggravantes, ut probatum est n. 647. ergo disparitas est satis lata. in forma dist. ma. nos intulimus, non debere exponi circumstantias aggravantes praecise ex eo, quod Tridentinum earum non meminerit. neg. ma. ex eo etiam, quia meminit circumstantiarum specificarum. conc. ma. & dist. mi. neque meminit peccatorum dubiorum, & tamen meminit certorum. neg. mi. etiam non meminit certorum. conc. mi. & neg. conseq.

713. Dices. De circumstantiis aggravantibus debemus conteri, & tamen non debemus eas confiteri: ergo probatio secunda nostrae conclusionis n. 678. vel ejus confirmatio n. 680. posita, non est solida. Resp. 1. sufficerent tamen aliae probationes, etsi ista non esset omnino firma. Resp. 2. dist. 1. p. ant. debemus conteri de circumstantiis aggravantibus distincte, aut peculiariter. neg. ant. tantum quoad substantiam, seu in quantum debemus conteri de peccatis quoad substantiam, ita tamen, ut motivum doloris se quoque extendat ad illas circumstantias. conc. ant. & neg. conseq. hinc enim etiam tantum debemus confiteri ea peccata quoad substantiam: & si poenitentes confitentur etiam peccata dubia quoad substantiam, DEUS erit contentus.

Quare illa probatio secunda tantum hoc vult, quod illa peccata quoad substantiam debeamus exponere, de quibus debemus conteri. Si dicas, etiam de specificis circumstantiis non requiri dolorem distin-

ctum, aut specialem, vel peculiarem, & tamen eas debere exponi in confessione. Resp. hujus expositionis necessitas non delimitur ex eo, quod debeamus de iis conteri (hoc enim tantum probaret expositionem peccati quoad substantiam) sed delimitur ex clara definitione Tridentini, sicut & expositio numeri; quia scilicet sine his expositis non potest institui iudicium, à Christo requisitum, ut Tridentinum tradit *sess. 14. c. 5.*

714. Ob. 5. ex Ulloa. Materia necessaria sacramenti poenitentiae est etiam sufficiens ad ejus constitutionem, seu ad confessionem ejus constitutivam: atqui peccata dubia non sunt materia ista sufficiens; neque enim licet de peccatis illis absolute se accusare, sed tantum sub dubio: neque sola dubia possunt exponi, sed semper debet addi aliquod peccatum certum; alias sacerdos non potest licite formam absolutionis proferre: ergo. Resp. dist. ma. Materia necessaria sacramenti, hoc est, materia tantum necessario exponenda, est etiam sufficiens. neg. ma. materia necessario requisita ad hoc sacramentum est etiam sufficiens. conc. ma. & om. mi. neg. conseq. Materia necessaria, seu necessario requisita ad sacramentum poenitentiae, est peccatum revera existens: hoc autem in se, nec est certum, nec dubium; quia haec sunt denominationes peccato extrinsecæ, provenientes à cogitationibus nostris, variè peccatum repræsentantibus, à quibus valor sacramenti per se non pendet.

Si peccatum est mihi dubium, revera autem fuit factum, erit materia sufficiens: si non fuit factum, etsi certo existimeret factum, non erit sufficiens. Sic, si quis per errorem certo existimet, se commisisse peccatum, quod tamen non fecit, utique juxta omnes est materia necessario exponenda: & tamen non est materia sufficiens; quia, si poenitens nullum aliud peccatum adderet, sacramentum esset nullum. Unde non omne, quod est necessario exponendum, est materia sufficiens ad confessionem. Quare peccata dubia, licet sint materia necessaria, in hoc sensu, quod sint necessario exponenda, tamen non debent esse materia sufficiens: licet scilicet peccatum, quod per errorem judicatur omnino certo esse commissum, revera tamen non est paratum.

715. Dices. Ex nostris principiis sequeretur, quod aliquando, peccata venialia deberent necessario exponi: hoc est contra Tridentinum: ergo. prob. ma. si quis tantum haberet peccatum mortale dubium, deberet necessario istud confiteri, & simul addere aliquod veniale, ut posset absolvi: ergo saltem in paschate, quando vellet communicare, debet confiteri peccatum veniale. Respondent aliqui, neg. ma. ad prob. neg. ant. posset enim dari absolutio sub conditione. ita Gormaz de *sacram. poenit. n. 169.* si autem non dubitaret, an revera actionem commississet; sed dubitaret, an leviter, vel graviter peccasset, posset absolute absolvi. Alii dist. est contra Tridentinum,

num, quod debeant venialia exponi per se, & ratione sui. conc. mi. per accidens tantum, & ratione peccati mortalis dubii, seu ratione periculi, reddendi sacramentum invalidum. neg. mi. & conf. ad prob. om. ant. & sub data distinctione conc. vel neg. conf. ita Illung. *tr. 6. disp. 6. n. 113. §. Urgebis.* & La Croix. *l. 6. p. 2. n. 614.*

716. Ob. 6. In foro externo non admittitur accusatio peccati dubii: ergo nec in interno; quia, quantum fieri potest, debet unum alteri conformari. Confirm. 1. Sicut in externo, ita & in interno foro, datur praesumptio pro innocentia; tandiu enim quis censetur bonus, quamdiu non probatur esse malus: ergo. Confirm. 2. Dubium aequivalere ignorantiae invincibili: ergo dubius de peccato est sicut invincibiliter ignorans: atqui hic non debet confiteri peccatum invincibiliter ignoratum: ergo nec ille dubium. Resp. neg. conf. Non est paritas omnimoda inter forum externum, & internum; alias posset etiam absolvi absens, item posset absolutio dari nutibus, vel aliis signis, sine verbis formalibus: item non deberent in confessione exponi peccata merè interna; & ordinariè saltem non tantum non deberent, exponi peccata dubia, sed potius deberent, omitti; quia in foro externo ordinariè non admittuntur peccata, seu delicta, quae probari non possunt. verbo. Christus non voluit iudicium sacramentale in omnibus conformari iudicio externo, & neque voluit conformari quoad accusationem peccatorum dubiorum, ut probatum est nostris rationibus.

717. Ad 1. confirm. Inprimis, si homo priori tempore, vel ante priores confessiones, sapius est certo lapsus, nunc autem dubitat, quomodo potest innocens praesumi? Dein, licet in foro externo possit praesumi innocens, ex ea ratione, quod nemo debeat condemnari, nisi probatus sit reus, non habet hoc universaliter locum in foro interno, praesertim circa hominem, qui nec est frigidus, nec calidus, aliquando labitur, aliquando verò non labitur, saepius vincit, saepius vincitur: imò etiam si quis saepius labi soleat, vel alius etiam saepius vincere, tamen innegabile est, posse ob speciales rationes in aliquo casu dari prudens dubium, ut non statim quis possit praesumi, vel lapsus, vel innocens.

Id tamen concedo cum La Croix *l. 6. p. 2. 612.* & aliis, quod timorata conscientia homines, qui non solent mente advertenter, & deliberatè offendere Deum, non teneantur confiteri, si dubitent, an peccaverint mortaliter, nisi valde speciales rationes occurrant; quia ex communiter contingentibus est prudens praesumptio, adeoque illi possunt, judicare, se non peccasse, & consequenter dubium deponere, ut docet idem La Croix *l. 1. n. 546.* addens, hanc esse communem auctorum: citatque Bonacinam, Sayrum, Herinx, Bosco &c.

718. Ad 2. confirm. Resp. 1. neg. ant. ita universaliter quoad omnes casus sum-

ptum; alias, ut rectè observat Gormaz de *sacram. poenit. n. 168.* neque posset quis confiteri peccata dubia, sicut non potest invincibiliter ignorata; unde dubium non aequivalere ignorantiae invincibili ad excludendam sufficientem conscientiam peccati. Sed neque ignorantia invincibilis, saltem ista fundata in dubio, aut dubio identificata, sufficit ad excludendam obligationem, si dubium non versetur circa ipsam obligationem, sed tantum circa aliquid remotum: aut, si obligatio incurrat etiam ob dubium. Sic, ut rectè ait Gormaz de *sacram. poenit. n. 165.* dubium de homicidio, etiam invincibile, non excludit obligationem, gerendi se tanquam irregularem; quia scilicet obligatio hæc, imò & ipsa etiam irregularitas, incurritur ob ipsum dubium; unde non est dubium de irregularitate, sed tantum de homicidio.

719. Pariter in nostro casu, seu in antecedente hujus objectionis, sive confirmationis, non ponitur dubium de obligatione contenti, sed dubium de peccato commissio (sicut in casu superiori ponitur dubium de homicidio commissio) ex quo non sequitur, etiam dubiam esse obligationem contenti: & putamus, istam nostris rationibus sufficienter esse probatam. Hinc etiam non est paritas cum dubio de reservatione alicujus peccati, supposito, quod in eo casu non debeat quis adire superiorem (de quo potest videri La Croix *l. 6. p. 2. n. 1603. & 1694.* Arriaga *tom. 8. de poenit. disp. 31. sec. 4. n. 34.* & Illung *tr. 6. disp. 6. n. 113. ob. 3.*) quia in hoc casu juxta hanc opinionem dubium non tantum est de reservatione, sed etiam de obligatione se sistendi. Eadem etiam disparitas est apud Illung *loco modo citato.* inter dubitantem de commissio peccato, & dubitantem de facta proximo à se injuria; si enim hic non tenetur ad restitutionem, ideo est; quia non tantum injuria, sed etiam obligatio restituendi est dubia. Similiter se res etiam habet in dubio de emissio voto; quia non tantum dubium est de emissionem, sed de ipsa consequente obligatione.

720. Ob. 7. Gravis obligatio non debet imponi sine gravi ratione; atqui hæc obligatio sine gravi ratione, nec datur pro ea gravis ratio: ergo. Confirm. Varia principia juris sunt sententiae nostrae opposita: ergo non debet admitti. ant. prob. adducendo ea juris principia. 1. *In dubio melior est conditio possidentis.* 2. *Nemo debet praesumi malus, nisi probetur.* 3. *In obscuris minimum est sequendum.* 4. *Contra eum, qui legem potuit dicere apertius, faciendus est interpretatio.* 5. *Presumitur ignorantia, ubi scientia non probatur.* 6. *Odia restringi, favores convenit ampliari.* 7. *Reo potius favendum est, quam auctori:* ergo. Resp. neg. mi. certe non sunt leves rationes, quas à n. 677. attulimus. Ad confir. Resp. 1. om. ant. neg. conf. Non malè Cardenas in *crisi Theol. p. 2. disp. 46. c. 3. n. 183. & 251.* ait, quod Christus non debuerit,

in institutione hujus sacramenti, directionem petere a legibus Cæsareis, aut aliis humanis: & si constet de voluntate Christi, exigentis confessionem peccatorum dubiorum (ut per nostras rationes satis constare videtur) omnia ista axiomata non possint ei prævalere.

721. Resp. 2. dist. ant. varia juris principia sunt nostræ sententiæ opposita, si rite applicentur, vel explicentur. neg. ant. secus. om. ant. & neg. conf. ad prob. neg. confeg. & ostendo, ea principia non bene afferri contra nostram conclusionem. Ad 1. Sanchez, Lugo, Gormaz, citati n. 698. & alii plurimi, negant, esse dubium in nostro calu obligationem: sed asserunt, obligationem contenti dubia peccata esse certam: adduntque Sanchez l. 1. in decal. c. 10. n. 80. & Gormaz de sacram. penit. n. 106. præceptum confessionis esse in possessione. Saltem videtur mihi obligatio multò probabilior, adeoque juxta dicta in tract. de act. hum. n. 361. non amplius moraliter dubia. Ad 2. Et si nemo præsumatur absolutè malus, nisi probeatur, potest tamen aliquis haberi dubiè malus: & certè, stante dubio, debet talis haberi, quod sufficit ad obligationem contenti: sicut quis stante dubio de commissione homicidii habetur dubius homicida, & incurrit irregularitatem.

Ad 3. dicimus, voluntatem Christi non esse obiciram, sed satis manifestam, ut rectè ait Illiung tr. 6. disp. 6. n. 113. §. Respondeo ad unum. Ad 4. Christus legem suam satis apertè dixit, nec videtur decere, ut contra Christum eam interpretemur. Omittit, quod Illiung loc. modo cit. dicat, eum textum, seu regulam juris, non loqui de legibus propriè dictis, quarum interpretationem à principe petendam esse, jura clamant: sed tantum de legibus, seu pactis privatis, quæ statuuntur in privatis contractibus.

722. Ad 5. Locum id habet in foro tantum externo, ubi actor est distinctus à reo, debentque omnia probari; alius reus non condemnatur: secus est in foro interno. vide dicta n. 716. Ad 6. Odia debent restringi, quantum lex, vel ejus verba, aut voluntas legislatoris, patitur: atqui lex confessionis, attenta voluntate legislatoris, per praxin nobis cognita, non patitur tantam restrictionem, quantum adversarii velent. Ad 7. In foro interno, ubi actor, & reus, est idem, non potest iudex magis favere uni, quam alteri: sed & neutri plus favendum est, quam lex, & voluntas summi legislatoris, permittat.

ARTICULUS XII.

An confessus peccatum ut dubium, superveniente postea noticia certa, debeat illud iterum confiteri, ut certum.

723. In hac questione affirmativam sententiam tenent Sanchez l.

1. in decalog. c. 10. n. 69. Martinus Perez de penit. disp. 21. sec. 5. n. 7. Dicastillo tr. 8. de penit. disp. 9. n. 141. Cardenas in prop. ab innoc. XI. damnat. dissert. 2. n. 122. Gobat tr. 6. seu Alphab. confit. n. 441. Thyrius Gonzalez tom. 3. selectarum. disp. 40. sec. 5. Schildere tr. 6. c. 5. n. 47. Placelius, part. post. de sacram. c. 6. n. 797. Illiung tr. 6. disp. 6. n. 116. La Croix l. 6. p. 2. n. 615. Gormaz de sacram. penit. n. 110. & alii.

Negativam autem sententiam tenent. Arriaga tom. 8. de penit. disp. 31. n. 46. Sporer Theol. sacram. p. 3. c. 3. sec. 1. n. 397. Rhodes tr. 9. de penit. disp. 2. q. 4. sec. 1. §. 5. ad 2. Tamburinus in method. expedit. confess. l. 2. c. 1. a n. 24. Stoz in instruct. confit. p. 5. n. 431. Gervasius Brilicensis tom. 6. tr. 5. de penit. disp. 2. q. 2. n. 170. & alii plures, citati à La Croix l. 6. p. 2. n. 615. Eandem negativam sententiam non rejicit Herinx p. 4. tract. 4. disp. 3. q. 4. n. 51. Eandem probabilem cenent adhuc plures apud La Croix loc. modo cit. Lugo verò de penit. disp. 16. sec. 2. a n. 77. hanc questionem pertractans, quamvis negativam sententiam non absolutè teneat, tamen probabilem reputat, & refert, se consulisse etiam alios, qui eandem probabilem esse judicaverint, & inter hos nominat Nicolaum Richardum, Magistrum Sacri Palatii, qui dixerit, eam esse valde probabilem.

724. Hic insuper advertendum est ex Arriaga, non posse dici, affirmativam sententiam esse communem antiquorum; cum isti calum hunc non tractent, etiam tunc, quando agunt de iteranda confessione, ubi tamen deberent, eum inferere, si obligationem dictam agnoscerent; unde potius sententiæ negativæ favent: & certè à Lugone loc. num. præced. cit. tres tantum allegantur, qui de hoc calu tractarunt, scilicet Sanchez, Diana, & Turrianus, qui tamen non sunt valde antiqui: & Turrianus ab Arriaga tom. 8. de penit. disp. 47. sec. 1. n. 2. atque à pluribus aliis culpatur, quod excedat in suis censuris. Hinc etiam Gobat loc. cit. ait, Dicastillum non debuisse legisse Tamburinum, & alios; alius non dixisset, sententiam negativam esse inauditam. Sed nec Cardenas me movet, qui aliquoties in sua crisi excedit, & valde citè sententias certas esse affirmat, absque certa probatione sanè ratio, quam pro sua sententia adducit, & quam quinto loco dabimus, certitudinem neutquam parit.

725. Rationes autem pro affirmativa sententia communiter afferri solite, sunt istæ. Primò dicunt, pro sententia affirmativa stare auctoritatem communem, ex qua debet colligi voluntas Christi. Sed hoc negat Arriaga, & recentiores plures, qui videntur vix non æquè multi amplecti sententiam negativam, quam amplectantur affirmativam. Sanè La Croix non multò plures nominatim citat pro sua, quam pro negativa sententia: antiqui autem, ut dictum, hunc calum non examinarunt. Secun-

cundo dicunt, istam obligationem inferri ex praxi Ecclesiæ. Sed hoc iterum negatur; quia de hac praxi non constat: imò Lugo cit. disp. 16. de penit. n. 82. putat, sententiæ affirmativæ oppositam esse aliquam praxin Ecclesiæ: Arriaga etiam (de quo n. 731.) & alii, videtur praxim fidelium potius favere sententiæ negativæ; Idque isti auctores videntur posse probare argumento non levi, de quo inferius.

726. Tertiò ajunt, cum dubium peccatum non sit materia certa, non posse in illud cadere directam absolutionem. Sed responderetur dist. si peccatum illud sit revera commissum, negatur, si non sit commissum conceditur; quid autem sit directè, vel indirectè absolvi, vide n. 540. Quarto debet, ut ajunt, peccatum exponi, ut est in conscientia: ergo, si postea est in conscientia ut certum, debet ut tale exponi. Sed responderetur, peccatum debere exponi, prout prima vice est in conscientia (nam, qui confiteretur ut dubium, quod scie à se certè commissum, non exponeret illud, ut habet in conscientia) ita Tannerus, Lugo, Illiung, Dicastillo, & communiter alii apud La Croix l. 6. p. 2. n. 615. Imò, si quis confessus esset ut certum, quod tantum habet in conscientia ut dubium, iidem auctores, eodem teste, docent, teneri talem ad repetendam confessionem; quia non exposuit, prout habuit in conscientia.

At verò, ajunt patroni sententiæ negativæ, non tenetur quis, amplius exponere peccatum, prout nunc est in conscientia, quando quis illud jam semel, secundum speciem, & numerum, prout tunc in conscientia erat, confessus est, & ab eo directè fuit absolutus: quæ quidem directæ absolutio, licet dicatur, non semper tollere obligationem iterum confitendi, e.g. quando est speciale præceptum in religione ob casus retervatos, vel quando absolvitur moribundus, qui speciem, & numerum, non exposuit, tamen tollit obligationem iterum confitendi, ortam præcisè ex præcepto confessionis, quando quis jam speciem, & numerum, prout tunc erat in conscientia, exposuit. Deio hoc argumentum retorquetur in calu, quo quis numerum peccatorum confessus est sub dubio, & dein apprehendit numerum certum, de quo inferius.

727. Quintò dicunt, notabiliter variari hæc in re iudicium confessarii, qui longè graviolem penitentiam imponit pro peccato certo, quam pro tantum dubio. Sed responderetur, non omnia, quæ ad majorem, vel minorem penitentiam injungendam, debent cognosci, etiam debere necessario exponi: id quod certè illi debent fieri, qui docent, circumstantias aggravantes non esse necessariò exponendas. Quamvis autem confessarius materialiter erraverit, iudicando, peccatum esse dubium, quando erat certum, non erravit, iudicando esse tale, quale tunc fuit in conscientia penitentis: quòd autem ille error debeat iterum corrigi, non probatur; &

certè, nisi quis eidem rursus confessario confiteretur, error non corrigeretur: quis autem talem hominem obligabit, ad confessionem in eo calu iterum priori confessario faciendam?

Sextò dicunt, quòd dubium tantum suspendat obligationem exponendi peccatum ut certum: ergo remoto dubio absolute datur obligatio, illud tanquam certum exponendi. Sed responderetur, neg. ant. quia ponitens jam fecit id, ad quod tunc obligabatur, nec ad plus etiam postea obligatur: quòd idem dicendum est ab adversariis, quando numerus sub dubio expositus est. Septimò dicunt, obligationi certæ non satisfieri per solutionem incertam. Sed retorquetur argumentum iterum in numero: dein negatur, quòd obligatio iterum confitendi peccatum ut certum, sit certa in isto calu; nam non est certum, obligari aliquem, ad idem peccatum bis exponendum: nec est obligatio alia certa, quam ut quis exponat peccatum, prout habet in conscientia prima vice. Accedit, quòd aliquando DEUS pro sua benignitate sit contentus solutione probabilis, ut dictum n. 671.

728. Octavò dicunt, ex hac sententia sequi, quòd, qui dubitaret, an commisisset adulterium, an simpliciter fornicationem, postea autem se accusaret de peccato mortali contra castitatem, non teneretur iterum confiteri, si certò reserret, suum peccatum fuisse adulterium, quòd videtur nimis laxum. Sed responderetur, neg. illatum; quia talis in estimatione moralis, ne quidem sub dubio, de sua specie se distinctè accusat, quòd tamen Christus requirit: sicut, qui se sub finem confessionis accusat, de omnibus peccatis, è memoria lapsis, vel totius vitæ, non se sufficienter accusat, de specie, & numero, ita, ut, postea recorderetur in specie alicujus peccati, necdum expositi, id non tenetur confiteri: imò, si etiam dicat, Accusa me, si forte aliquod perjurium, vel simile quid commisist: non sufficit; quia talibus terminis non explicatur prudens dubium, sed tantum possibilitas peccati: nec exponitur sub dubio res ut facta, sed tantum ut possibilis, & tantum indicatur labilis memoria, & fors etiam desiderium, arque conatus, omnia exactè confitendi: quæ non sufficiunt.

729. Jam rationes sententiæ negativæ sunt istæ. Primò dicunt auctores hujus sententiæ. Obligatio iterum confitendi peccatum, à quo aliquis jam est directè absolutus, est valde gravis, nec sufficienter probatur: ergo non est admittenda. Responderetur, hanc obligationem sufficienter probari ex auctoritate, & praxi fidelium, aliisque rationibus, quæ numeris præcedentibus allatae sunt, de quibus iudicium inspecto ferre poterit, an solida sint. Ad dic La Croix, esse per accidens, quòd quis obligetur in hoc calu, bis idem peccatum exponere: sed replicari potest, etiam onera accidentalialia non debere limitatione augeri.

geri. Adjungit idem, poenitentem absolvi tantum conditionatè a dubiis: sed hoc non potest intelligi, quasi abolveretur sub conditione de futuro; quia absolutio conferri non potest sub conditione de futuro, ut dictum n. 514. ergo debet intelligi sub conditione de presenti: sed hæc non impedit, quominus absolutio sit revera absoluta. Si autem hic auctor sub conditione illa intelligat, sub voce iterum confitendi, si innotescat veritas; responderetur, hoc ipsum esse in questione, & hoc ipsum onus debere probari.

730. Secundò dicunt patrones sententia negativæ. Certitudo, vel incertitudo peccati, non est materia confessionis, sed tantum ipsum peccatum, adeoque modò hoc expositum fuerit, factis factum est præcepto confessionis. Sed responderi potest, esse tamen sub præcepto, exponere peccatum substantiè certitudinè. Sanè, qui certò nòset, peccatum à se fuisse commissum, non satisfaceret, accusando se sub dubio. Tertio inquirunt, Qui à dubia censura absolutus est, etiamsi postea certior fiat, revera eà se ligatum fuisse, non tenetur de novo absolutionem petere: ergo à pari nec is, qui absolutus est à peccato dubio. Sed responderetur, disparitatem esse, quòd absolutio à censura non exigit dispositionem, aut accusationem, ex parte absolvendi; imò possit conferri invito, & inscio: non ita se rem habere in absolutione à peccato, ad quam requiritur à Christo confessio, & ut patrones sententia affirmativæ volunt, expositio peccati ut certè, si tale esse postea innotescat: quòd tamen nova probatione indigeret.

731. Quartò, & forte verosimilius dicunt. Qui confessus est numerum sub dubio, e. g. dixit: *Circiter decies blasphemavi*; adeoque sub dubio se accusavit de undecima vice, si postea resciat, se undecies determinatè blasphemasse, non tenetur, de novo de illa undecima vice se accusare: ergo neque debet in nostro casu se accusare de peccato postea cognito ut certo; non enim magis requiritur expositio determinatè speciei, quam numeri. Ex hoc argumento deducit Arriaga *com. 3. de penis. disp. 31. n. 26.* praxin fidelium esse potius pro sententia negativæ; cum fideles non soleant repetere numerum, dein certò cognitum, quando eundem sub dubio cognitum jam exposuere. Sed responderetur, quòd Gaspar Huradus, Dicastillo, Cardenas, Averfa, & Schilders apud La Croix l. 6. p. 2. n. 610. negent ant. & dicant, iterum esse confitendum talem numerum peccati.

Verum merito replicatur, quòd (teste ipso La Croix *loc. cit.* quamvis sententia adversa, seu affirmativa patrono) communissima sententia Soti, Vegæ, Suarezii, Valquii, Bonacina, Reginaldi, Sroz, Sporer, & aliorum doctorum, sit huic responsio contraria: quòd etiam citatis adhuc aliis confirmat Lugo *de penis. disp. 26. n. 73.* Arri-

aga autem *disp. modo cit. n. 45.* ait, esse extra controversiam, & ut indubiatum supponi ab Eximio, quòd, qui numerum peccatorum sub particulis *circiter* &c. explicavit, non tenetur postea, si certum numerum resciverit, iterum confiteri: intellige, nisi sit notabilis excessus. Illiung quoque, quamvis sententia negativæ, de qua agimus, adversarius, tamen ait *tract. 6. disp. 6. n. 113.* ex communi doctorum, talem non amplius in hoc casu obligari, ad numerum certum exponendum. Quare auctores oppositi laborant, ut assignent disparitatem, inter hunc, & priorem casum.

732. Itaque Diana p. 18. tr. 16. *resolut. 79.* ait, ex praxi ipsa fidelium, ac poenitentium, constare, non eodem rigore obligari poenitentes, ad explicandum numerum, quo obligantur ad explicandam substantiam, vel speciem peccati: & ratio esse potest; quia illa explicatio diversæ numeri non solet iudicium confessarii multum variare in ordine ad imponendam poenitentiam: multum autem variat certitudo, aut dubium. Sed replicatur, de praxi fidelium neutiquam constare, ut dictum n. 725. neque ex variatione aliqua iudicium in confessario hanc obligationem sufficienter probari, ex dictis n. 727.

Accedit, quòd falsum videatur, quòd non eodem sermo modo varietur in utroque casu iudicium confessarii; cur enim multo magis apprehendat confessarius, vel multum diversam imponat poenitentiam, si quis dicat: *Circiter bis non audivi sacrum die festo* (quo casu alteram omissionem sub dubio constiterit) quam, si quis dicat: *Semel non audivi sacrum, & dubito, an non etiam semel die festo laboraverim?* vel, si quis dicat: *Bis die festo non audivi sacrum*: quam si dicat: *Semel die festo non audivi sacrum, & semel die festo laboravi serviliter?* De cetero, si habetur certitudo, debet, non minus numerus, quam species determinatè exponi, ex Tridentino; quare videtur, eadem obligatio respectu utriusque à Christo esse imposita: ergo, si ab una expositione deobligatus sum, videri possum etiam deobligatus ab altera.

733. Dicunt, numerum difficilius agnosci, quam speciem, adeoque hunc non esse eadem exactione exponendum. Sed responderetur, contingere etiam sæpe, ut æque difficulter species agnoscat: præsertim sæpius dubitari, an peccatum sit mortale, an veniale, an plene, an tantum semideliberatum: dein ex hoc tantum sequeretur, aliquem sæpius excusandum esse à repetita expositione numeri, quam speciei: non autem semper. Alii dicunt, confessarium facilius consicere numerum, quam speciem. Sed responderetur, si species etiam sub dubio exponatur, confessarium non posse melius consicere certum numerum, quam certam speciem.

Addit La Croix, à posteriori colligi disparitatem; eoquòd illa peccata, dicta cum addito *circiter*, vel *plus minus*, sint

materia certa confessionis: non verò peccata dubia. Sed reponitur, peccata illa, quoad illum excessum dubium, non esse materiam certam, sed tantum quoad numerum infimum, qui certò continetur in numero, cum particulis *circiter plus minus*, exposito. Unde si quis dicat: *Ter circiter, vel plus minus, hoc feci*: materia certa est numerus binarius: non verò ternarius, aut quaternarius: de cetero, quoad numerum sub dubio expositum, est eadem ratio, eum specie sub dubio exposita. Alii cum Burghaber *centur. 2. casu 55.* dicunt, numerum parvum absorberi in majori, & censeri in illo explicatum: ac in dubio non censeri explicatum peccatum certò commissum. Sed contra est; quia, licet in majori imbutur numerus minor, non tamen in minori, addita particulis *circiter*, vel *plus minus*, imbutur certò major, seu excessus, qui tamen, deinde certò innotescat, non debet, ex dictis n. 731. rursus exponi.

734. Alii tandem citò Illiung *n. 6. disp. 6. g. n. 210.* dant hæc disparitatem, quòd in casu de numero, etiam excessus assertivè exponatur: e. g. qui dicit: *Circiter decies blasphemavi*: etiam assertivè se accusat de undecima vice; nam est idem, ac si diceret: *Judico, me decies, vel undecies blasphemasse*; quæ propositio absolute assertivè etiam undecimam vicem, quamvis disjunctivè: at verò, qui peccatum tantum exponit sub dubio, nihil de eo assertivè dicit: ergo. Addit hic auctor, in priori casu numerum undecimam exponi sub dubio positivo, quatenus dicitur, probabiles adesse rationes, ex quibus possit dicere, quòd probabiliter iudicet, se, vel decies, vel undecies peccasse, quale nihil, ut ait, contingit, dum peccatum tantum sub dubio negativo exponitur.

735. Sed replicant auctores oppositi. Inprimis disjunctiva tantum assertio, in ordine ad iudicium confessarii, non plus facit, quam assertio dubia: certè propterea non potest confessarius magis determinari ad rem magis apprehendendam, vel ad imponendam majorem, aut minorem poenitentiam, quam si peccatum simpliciter sub dubio expositum fuisset. Et cur, ob hoc, magis determinatus sit confessarius, ad certam mensuram poenitentia, vel ad iudicium accuratius tenendum, si quis dicat: *Circiter decies blasphemavi*: quam, si dicat: *Novem blasphemias dixi: de decima, vel undecima, dubito, prudenter quidem, sed non habeo sufficientem rationem, absolute probabiliter iudicandi, me decies blasphemasse?* Et difficulter capio, cur hic auctor *loc. cit.* aliquem posteriori modo se explicantem obliget, ad iterum exponendam undecimam vicem, si postea certò innotescat; non verò obliget accusantem se priori modo.

Dein accusans se sub dubio de aliquo peccato in specie, eodem modo virtualiter, vel æquivalenter, dicit: *Judico, me fuisse*

sententiam, & vel confesum, vel dissesum præbuisse: & sic etiam eodem modo assertivè disjunctivè se accusat: & quamvis prior ille magis determinatè se accuset, de novem, vel decem vicibus, non tamen se magis accusat de undecima vice. Quòd additur de dubio positivo, non est universaliter verum; quia sæpius contingit, circa numerum dari tantum dubium negativum, præsertim circa excessum: & tamen non debet hic iterum exponi; nam doctores inter hæc quoad hunc casum, non distinguunt.

736. Hæc sunt, quæ communiter pro utraque sententia solent afferri: si autem ex me peratur, quid sentiam. Resp. 1. nò suadere, in praxi sententiam affirmativam, non tamen putare vi rationum hucusque *n. 725.* adductarum, in praxi imponendam esse strictam obligationem. At novam rationem assert pro affirmativa sententia, seu adstruente obligationem, Dominicus Viva *cur. Theol. p. 8. disp. 4. q. 3. art. 2. n. 16. §. ultimo* his verbis: *Inter libros prohibitos recensetur Manuale Regularium Franciscæ Pellizarii, donec nonnulla opinionis delectantur: inter quas (tom. 1.) tr. 5. c. 3. n. 56. est hæc, quòd non detur huiusmodi obligatio: quamvis autem per hanc prohibitionem, factam à S. Congregatione, non tenentur censetur damnata à Pontifice hæc sententia: quia tamen auctoritas Cardinalium est magni ponderis, non est ab ea recedendum, nisi urgeat validissima ratio in contrarium: ita Viva. Equidem hæc prohibitio recens est; nam hæc Illiung, nec La Croix, qui Pellizarium citant, ullam huius prohibitionis mentionem faciunt.*

737. Quare hæc super re peccati Romæ responsum: unde mihi fuit rescriptum, quòd primò confusus fuerit Pellizarii liber, in quo dicta propositio continetur, quia tamen illa propositio, ob quam liber prohibitus fuerit, in particulari designaretur: eam autem nostri percerent, ut sibi designarentur ex propositiones, ob quas liber vitus sit prohibendus, designatæ fuerunt propositiones quam plurimas, & inter eas etiam illa, quæ negat obligationem, iterum exponendi peccatum, jam sub dubio expositum, etiam postea resciat certò commissum.

Additum fuit, Cardinalem quandam doctissimum asseruisse, hanc designationem propositionum, vel ob solum maximum numerum earum, nullam vim habere; unde videri potest, hanc propositionem tantum non satis placuisse quibusdam Theologis Sacre Congregationis: non autem fuisse prohibitam; neque enim videtur Sacra Congregatio itam voluisse prohibere maximum numerum propositionum, sola designatione nostris privatis hominibus facta. Quòd si tamen probaretur, Sacram Congregationem omnino hanc propositionem prohibuisse, tam parum vellem tam defendere, quam parum systema mundi Copernicanum; etiam Sacre Congregationis iudicio proscriptum; nam, etiam absque definitio. Pontificis tale

judicium necdum habeat omnimodam infallibilitatem, habet tamen auctoritatem obligandi ad tales sententias non defendendas.

738. Petra ex occasione dictorum de numero, quid significant illa particulae *circiter*, plus minus &c. Resp. significare excessum, vel defectum respectivè modicum, ut videtur sumi ex *L. Haec adjectio. 192. ff. de verborum signif.* Dixi *respectivè*; nam quo major est numerus determinatus, eo plus significant illa particulae, cujus significationis exactior determinatio accipienda est ex estimatione prudenti hominum, quae hac in re est juxta Illung. unica regula. Similiter Tamburinus in *method. exp. confess.* l. 2. c. 1. n. 23. ait, id prudentis judicii decessendum esse.

Subjungit idem auctor cum Fagundez de 2. praecepto Eccles. seu confess. l. 3. c. 4. n. 9. si dicas: *Poenitentia circiter decies*: etiam verificari, si id feceris octies, vel duodecies. Idem Tamburinus ait, si dicas *circiter centies*, verificari, si feceris nonaginta quinque, vel centum & quinque vicibus: quod videtur fortè nimis restrictum. At è contra videri potest nimis laxum, quod ait Burghaber *senior. 2. cas. 35.* si quis dicat *circiter octogies*, includi etiam numerum centenarium, adeoque, si quis postea deprehenderet, se centies peccasse, non debere excessum postea confiteri: res hæc multum dependet à judicio prudentum. Hoc tamen communiter admittitur, quod, etsi postea certò ignoscatur, numerum fuisse aliquanto majorem, sed adhuc intra limites, qui subintelliguntur sub illis particulis, non tenearis de quo numerum, aut excessum ejus confiteri: at verò tenearis confiteri excessum, si hic tantus sit, ut moraliter non amplius contineatur in illis particulis. Hinc, si dixisses, *circiter decies*, & postea certò rescires, id quatuordecim, vel quindecim vicibus contigisse, juxta Fagundez teneris iterum confiteri. Plura in hanc rem petenda sunt ex Theologis moralibus.

QUESTIO IV.

De Satisfactione.

ARTICULUS I.

An aliqua Satisfactio debeat Poenitentis imponi, & ab eo acceptari.

739. Dico 1. Teneatur confessarius per se loquendo injungere aliquam satisfactionem, statui poenitentis accommodatam. ita Suarez *tom. 4. in 3. p. disp. 38. sec. 7. n. 1.* Layman *l. 5. tr. 6. c. 15. n. 4.* Illung *tr. 6. disp. 6. n. 234.* & alii communiter. Prob. Tridentinum *sess. 14. c. 8.* ita habet: *Debet ergo sacerdos Dominum, quantum spiritalis, & prudentia, suggererit, pro quantitate criminum, & poenitentium facultate, saluantes, & convenientes satisfactio-*

nes injungere: ergo Confr. 1. Minister sacramenti poenitentis tenetur procurare ejus integritatem, ad quam spectat satisfactio, quae est pars saltem integralis hujus sacramenti, ut habetur iterum ex Tridentino *sess. 14. c. 3.* ergo. Confr. 2. Debet minister, tanquam iudex, exigere poenam pro delictis, & ut medicus animæ, prescribere medicinas reparativas, ac præservativas: ergo debet imponere aliqua opera pia satisfactoria poenitenti.

740. Dixi 1. *per se loquendo*; nam per accidens, quando e. g. moribundus nullam poenitentiam amplius peragere potest, nulla debet imponi: infirmis etiam ex Rituali Romano, citato n. 522. non est imponenda satisfactio gravis, pro tunc implenda: sed, si gravem meriti sunt, ea indicanda est, ut postea impleatur, si convalescant: quod idem habetur *C. Ab infirmis. 26. q. 7.* Dixi 2. *accommodatam statui poenitentis*; quia pauperi e. g. non sunt imponendæ elemosynæ, aut moniali peregrinatio, aut rustico recitatio psalmorum: sed debeat esse poenitentia, quæ moraliter à poenitentibus possint impleri. Huc vel maxime spectat, quod Tridentinum *sess. 14. c. 2.* verbis supra citatis immediate subjungit, de iisdem sacerdotibus: *Ne si forte poenitentis commoverent, & indulgentius cum poenitentibus agant, levissima quadam opera, pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem pra oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad verba, vicia custodiam, & infirmis medicamentum, sed etiam ad praeiorum peccatorum vindictam, & satisfactionem.*

741. Quibus tamen verbis non prohibetur, quo minus confessarius aliquando, ex rationabili causa, infirmitati poenitentis aliquantum cedat, & minorem aliquam poenitentiam imponat, etiam infra infimam proportionem: quo tamen casu putat Illung *tr. 6. disp. 6. n. 234.* convenire quandoque, admonere poenitentem, quod iusto levior ei poenitentia injuncta sit, ut exciteatur ad spontaneam satisfactionem addendam. In his, & similibus casibus, ut advertit Tridentinum citatum, utique opus est prudentia, discretione, & praesertim illustratione Spiritus S. neque enim nimis rigor, nec nimia facilitas, probari potest: quam posteriorem etiam verba Tridentini non ferunt: Illung tamen *loc. cit.* pro se citans Tamburinum, ac Lugonem, putat, in dubio inclinandum esse in partem benigniorem.

742. Dico 2. Poenitens per se tenetur acceptare, & exequi poenitentiam, seu satisfactionem sibi injunctam, ita S. Thomas *in 4. disp. 18. q. 1. a. 3. quaestio. 3. in corp.* & contra paucos communis aliorum, ac teste Lugone *de poenit. disp. 25. sec. 5. n. 68.* certa: & teste Suarez *tom. 4. in 3. p. disp. 38. sec. 7. n. 2.* sine temeritate non negabilis sententia. Prob. 1. ex *C. Omnis utriusque sexus*, citato n. 595. ubi clarè dicitur, debere contentem poenitentiam injunctam pro vi-

An aliqua Satisfactio debeat Poenitenti imponi, & ab eo acceptari.

ribus adimplere: 2. Satisfactio injungitur ex potestate clavium, seu solvendi, & ligandi, ut habet Tridentinum *sess. 14. c. 8.* live ex potestate judiciaria: quamvis autem poenitens se libere subiciat huic potestati, vel huic iudici, tamen ex suppositione, quòd se subjecerit, debet, prout ratio iudicii postulat, sententia parere: ergo.

Imò Illung *tract. 6. disp. 6. n. 157.* cum multis aliis infert, non esse in potestate confessarii, totam poenitentiam sub consilio tantum imponere, sed debere eum, aliquam saltem partem, imponere sub praecepto: quo casu putarem, alia sub consilio addita non esse poenitentiam strictè dictam, sed tantum remedium aliquod, vel simile quid, suadendo indicatum. Idem auctor *ibidem*, & Suarez quoque *sec. modo cit. n. 4.* advertit, non posse poenitentem sine irreverentia, saltem veniali, post confessionem iudicium illud abrupte, & poenitentiam non acceptare, etiam si non petat ab hoc confessario absolvi, sed velit alteri iterum confiteri: verum debere talem, si poenitentia nimis difficilis ipsi videatur, petere mitigationem: quæ, si irrationabiliter negetur, tunc, ajunt, posse poenitentem ante absolutionem abire: hac autem in re confessarius, siletem si rationabiliter potest cedere, difficilis esse non debet, ut docet Suarez *loco modo citato.*

743. Dico 3. Utraque hæc obligatio, tam imponendæ, quam implendæ poenitentiae, ex genere suo est gravis, ita communis. Prob. ex Tridentino citato n. 739. & ex *C. Omnis utriusque sexus*, citato n. 595. ex quibus locis habetur, tam confessarium esse obligatum ad imponendam, quam poenitentem ad explendam poenitentiam, seu satisfactionem. Et quidem ex Tridentino, citato n. 740. habetur, tunc hanc obligationem confessarii esse gravem, quando alias ob nimiam ejus facilitatem poenitentes anam arripent peccandi, & ipse eorum peccatorum gravium particeps fieret, tanquam aliqua eorum causa.

Ubi notandum, ex hac participatione alienorum peccatorum incurrenda, Concilium inferre obligationem gravem imponendi poenitentiam, & non ex eo, quòd alias ex confessarii culpa sacramentum non integrè perficeretur; si enim esset grave, non procurare ubique eam integritatem, etiam poenitens graviter peccaret, si quamlibet minimam poenitentiam non impleat; quod tamen Suarez *tom. 4. in 3. p. disp. 38. sec. 7. n. 5.* & aliis ab eo citatis, videtur nimium. Quare, si confessarius, aut pro peccatis jam alias expositis, aut pro venialibus, nullam poenitentiam imponeret, quamvis utique venialiter peccaret, non tamen mortaliter delinqueret. vide Illung *tr. 6. disp. 6. n. 154.*

744. Poenitens autem debet sub gravi, poenitentiam implere, si ea gravis ex praecepto confessarii imposita est; nam gravem materia, taliter imposita gravem post se obligationem trahit, ut est clarum. Si autem

fit poenitentia levis, etiam si pro mortalibus imposita esset, ait Suarez *tom. 4. in 3. p. disp. 38. sec. 7. n. 5.* non esse grave peccatum, illam omittente. Plura vide apud eundem Eximium, & Layman *l. 5. tr. 6. c. 15. n. 7.* Addendum, poenitentiam debere impleri ab ipso poenitente, nec posse alium substitui; damnata est enim hæc propositio 15. ab Alexandro VII. *Poenitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius poenitentiam adimpleat.*

Aliquando tamen, non tam actio, quam procuratio actionis alterius, imponitur pro poenitentia, ut, si laico imponatur, ut curet sacra legi: aliquando actio alterius adscribitur ipsi poenitenti: sic ordinariè parum refert, an quis propria, an servi manu, elemosynam det, de qua re iterum vide Illung *tr. 6. disp. 6. q. 5. n. 159.* Debet etiam poenitentia impleri, intra tempus, à confessario praescriptum: quòd si intra istud fuerit omissa, implenda est proximè; quia non finitur obligatio, ut dictum est in simili n. 597. potèstque dilatio longa rei gravis etiam gravis esse. Si autem nullum tempus confessarius praescripserit, implenda est poenitentia, quando commodè potest, nec multum est differenda, ut scilicet solet in similibus fieri. vide Illung *tr. 6. disp. 6. n. 158.*

ARTICULUS II.

Quis sit Effectus Satisfactionis Sacramentalis.

745. Dico 1. Satisfactionis sacramentalis effectus ex opere operato est remissio alicujus poenae temporalis, residuae post deletam culpam (de qua deletionem vide dicta n. 390.) Conclusio hæc est communis omnium cum Eximio *tom. 4. in 3. p. disp. 38. sec. 2. n. 2.* Dixi *alicujus poenae*; nam non per quamlibet satisfactionem remittitur tota poena, sed tantum per illam, quæ esset omnino proportionata delictis: de qua intelligendus est S. Thomas *in 4. disp. 16. q. 1. a. 1. quaestio. 2. ad 3.* ubi ait, satisfactionem liberare *totaliter à reatu peccati.* Probat autem conclusio, Tridentinum *sess. 14. de poenitentia, can. 13.* anathema dicit, dicenti, *pro peccatis quoad poenam temporalem, minime DEO per Christi merita satisfieri, poenis... à sacerdote injunctis*: rursus idem Concilium *ead. sess. 14. c. 3.* docet, satisfactionem esse partem, sacramenti poenitentiae, quatenus requiritur *ad integritatem sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem ex DEI institutione.*

Ex quibus sic argumentor. Satisfactio ex se non requiritur ad remissionem culpæ, vel poenae aeternæ, quæ una cum culpa remittitur, ut docet Tridentinum *sess. 6. c. 14.* adeoque remittitur per priores partes sacra-